

Elena FILIP

Liberalism și dezvoltare

Principii pentru o educație liberală

Elena FILIP

Liberalism și dezvoltare
Principii pentru o educație liberală

LUMEN
Iași, 2009

Elena FILIP

Liberalism și dezvoltare. Principii pentru o educație liberală

Editura Lumen este acreditată CNC SIS sub nr. 003
www.edituralumen.ro, www.librariavirtuala.com

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

FILIP, Elena

Liberalism și dezvoltare. Principii pentru o
educație liberală/ Elena FILIP- Editura
Lumen, Iași

Bibliografie

Pag. 142

ISBN- 978-973-166-151-3

330.342.172

Elena FILIP

Liberalism și dezvoltare
Principii pentru o educație liberală

LUMEN

Iași, 2009

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

*Lui Dumnezeu, familiei și profesorilor mei,
nu sunt aproape nimic dar tot ce sunt sunt datorită lor...*

Pagin 1 sat goal inten ionat

Cuprins:

Cuvânt înainte	9
Prefață.....	11
1. Introducere.....	13
2. Noțiuni introductive	17
2.1. Liberalism- delimitări conceptuale	17
2.1.1. Capitalism și liberalism - pragmatism și ideologie ...	17
2.1.2. Întâlnirea dintre liberalism și democrație	20
2.2. În căutarea unor definiții	25
2.2.1. O încercare de definire a liberalismului.....	25
2.2.2. Dezvoltarea economică și dezvoltare durabilă - abordări conceptuale.....	29
3. Valorile supreme ale liberalismului	35
3.1. Fundamentele liberalismului clasic și neoclasic.....	35
3.2. Libertate și libertăți.....	43
3.2.1. Diferite tipuri de libertăți	43
3.2.2. Libertatea politică și libertățile personale	46
3.2.3. Libertatea economică	50
3.3. Proprietatea privată.....	53
3.4. Individualismul	59
3.5. Concurența socială - egalitate, valoare și merit.....	65
3.6. Rolul statului în economie	74
4. Dezvoltarea economică pe baza principiilor liberale	81
4.1. Dimensiunile dezvoltării economice	81
4.2. Structura dezvoltării rapide.....	86
4.3. Factorii determinanți ai dezvoltării economice	92
4.3.1. Determinarea contribuției la dezvoltarea economică a factorilor muncă, capital și tehnologie	92

4.3.2. Rolul progresului tehnic- comparație între SUA, Europa și Japonia	98
4.4. Dezvoltarea durabilă	101
4.4.1. Dezvoltarea durabilă –concept multidimensional .	101
4.4.2. Componenta ecologică a dezvoltării durabile.....	104
4.4.3. Componenta umană a dezvoltării durabile	106
5. Studii de caz.....	113
5.1. SUA și Marea Britanie.....	113
5.2. Secretul „tigrilor asiatici”	116
5.3. România	121
5.3.1. Liberalism și dezvoltare a la România.....	121
5.3.2. Crezul liberal astăzi	127
Concluzii.....	131
Bibliografie	137

Cuvânt înainte

„Doamne dă-mi puterea de a schimba ce se poate schimba, de a accepta ce nu se poate schimba și înțelepciunea de a le distinge”

Sunt aproape doi ani de când am început să adun idei ale unor economiști și filosofi consacrați, idei care s-au potrivit grilei personale de valori și pe care le-am completat cu propriile convingeri.

În motivația elaborării prezentei lucrări aş aminti cu amuzament un gând care m-a adus de fapt în inima Moldovei la Facultatea de Economie. Era visul unui copil de optsprezece ani de a îmbunătăți situația economică a României, convinsă fiind că aceasta va aduce și progresul. Găseam în afirmația că avem economiști foarte bine pregătiți, dar o situație economică precară, un paradox. El, economistul, era principalul vinovat pentru că nu a fost în stare să găsească cele mai bune soluții - înțelegeam că drumul spre dezvoltare nu se poate face fără o economie sănătoasă-, iar supărarea îmi era antrenată de un alt gând: cum au putut alții să ne-o ia înainte? Nu americanii sau nemții, ci popoare din fostul bloc socialist.

Știam din prima zi că voi îndrăgi doctrinele economice, dar nu era o iubire necondiționată, ci nutream speranța că acolo voi găsi răspunsuri la frământările mele. Ei, „filosofii lucrurilor pământești”-cum îi numea Heilbroner-, au pus stăpânire nu doar pe inima ci și pe mintea mea. De cele mai multe ori adevărurile de ieri se potrivesc și astăzi, iar puterea argumentațiilor depășește orice încercare actuală. Unii dintre ei au adus soluții concrete, alții au imaginat un ideal, unii au frizat atotcunoașterea răsturnând orice teorie, iar alții au și pus altceva în loc. Un lucru au înțeles cu toții-și citindu-i am găsit și răspunsul dilemei mele- economia nu se poate rupe de restul lucrurilor, a formula soluții economice fără nici o schimbare politică, socială sau culturală este ca și cum ai

încerca să schimbi motorul unei mașini stricate fără a repara și roțile sau a pune benzină. E nevoie de o mobilizare totală, iar concluziile cercetărilor recente arată că orice schimbare a mentalităților necesită TIMP, dar nu ani ci zeci sau sute de ani.

Avem nevoie de timp, dar nu pot să renunț la un alt gând care îmi vine în minte: putem în vreun fel arde etapele și cum anume? Poate doar prin educarea noastră și a celorlalți în spiritul unor idei care au adus o lume civilizată în restul lumii. Cred că știm cu toții finalul înlocuirii principiilor fundamentale pe care s-a clădit civilizația occidentală cu ideologiile dogmatice în țările Europei Centrale și de Est. Problema este că nici o idee rea nu moare cu totul vreodată, ea pur și simplu plutește în tainele minții cuiva pentru a fi etalată iarăși. Nu ne rămâne deci, decât a transmite regulile bune și altora, dacă vrem ca ele să se păstreze. Iată de ce este important activismul ideologic pentru a convinge oamenii de valoarea unei societăți libere imperfecte și chiar uneori incorecte, dar cea mai bună din câte s-au format.

Cartea de față se adresează tuturor celor interesați de principiile economice care aduc bunăstarea, de valorile pe care se clădește o societate civilizată și celor care cred că se mai poate schimba ceva în societatea românească.

Am ezitat în a publica aceste rânduri convinsă fiind că timpul îmi va fi ajutor în acumularea de cunoștințe, în înțelegerea lucrurilor și în formularea de soluții sau predicții... dar am reușit să depășesc teama de a publica idei scrise la o vârstă poate încă fragedă pentru că așa cum afirma Hegel: „nu există decât o singură greșeală: teama de a greși”.

Elena Filip, 14 iunie 2009

Prefață

Liberalismul a fost și a rămas un subiect generos, de dispută teoretico-doctrinară. În plus, sugerând o politică și un sistem de dezvoltare, a fost, de departe, concurentul redutabil al celuilalt sistem cu anvergură-comunismul. Privind retrospectiv, reușita aparține pe de-a întregul liberalismului. Cultivând și sprijinit pe valori și principii cu marcă recunoscută – individualism, proprietate privată, piață concurențială, libertate și contract – liberalismul explică dezvoltarea lumii civilizate. În nici o parte a lumii doctrina-i concurentă nu a dat roade. Numai și pe acest temei el rămâne cel mai bun; nu perfect ci perfectibil dar, deocamdată, omenirea nu a inventat un sistem mai performant.

Modul în care liberalismul, prin componenta sa economică sau social-politică, a sugerat și inspirat rute ale dezvoltării n-a fost unul liniar. Pe traseu s-au produs și poticneli. Economia, și nu numai, se dezvoltă ciclic. În structura ciclului “pata de culoare” o oferă criza. În atari împrejurări, liberalismul a fost și este și azi pus la grea încercare; făcut responsabil de toate “ciupercile otrăvite” care apar sub formă de baloane după o fază de boom prelungit. În căutarea unui vinovat, lumea uită că s-a dezvoltat pe dreapta și parchează pe stânga. Caută sprijin în etatism și intervenționism statal. Se aruncă anatemia asupra unei instituții fundamentale-piața- care, istoria o dovedește cu prisosință, a scos la iveală și a fructificat tot ce-i mai bun în oameni.

De cca. doi ani lumea, și România nu face excepție, este în criză iar liberalismul este pus la index. Criza îl scoate vinovat. Într-un asemenea context, încercarea autoarei Elena Filip este temerară. A apăra liberalismul în timp de criză e ca și cum a-i pleda în fața unui judecător care are, apriori, sentința de condamnare semnată. Apreciez curajul autoarei. El vine de la o minte nepervertită și neconvertită, aparținătoare unei tinere pe care am cunoscut-o în trei ipostaze ale pregătirii sale academice-

licență, masterat și doctorat. Îndrumându-i, din umbră, munca de cercetare nutrește convingerea că isprava ei științifică cu numele de botez *Liberalism și dezvoltare. Principii pentru o educație liberală*, prima ei carte, va fi o reușită. Temeinicia și zestrea, nativă și dobândită, a autoarei mă îndreptățesc să cred acest lucru; să cred că Elena Filip este o speranță a teoriei economice de bună calitate.

Prof. Univ. Dr. Ion Pohoată,
*Directorul Școlii Doctorale de Economie,
Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași*

1. Introducere

„Început, totul este..

După cum ne avertiza domnul profesor Ion Pohoacă „a încerca să vorbești despre liberalism presupune a scrie cel puțin o bibliotecă”.

A încerca în câteva pagini să vorbești despre liberalism și dezvoltare reprezintă mai mult decât o îndrăzneală. Am pornit această aventură în speranța de a găsi o rețetă a succesului pentru o țară în curs de dezvoltare cum este România. În țara noastră, unde conversațiile publice despre societatea bună sunt aproape exclusiv înfruntări de „animale politice” puțin școlite filozofic, deci ascultând mai curând de regula darwiniană a „supraviețuirii celui mai adaptat”, ideile economiștilor (dacă există ceva valoros în această lucrare li se datorează lor) poate ar trebui să fie un punct de plecare în luarea unor decizii, aceasta în cazul în care ar fi cunoscute.

După cum afirma pe bună dreptate Keynes, lumea este condusă în realitate de idei și nu de forța materială a monopolurilor. Ideile economiștilor și ale filosofilor politici – deopotrivă geniale sau catastrofale sunt în realitate mai puternice decât se admite de obicei. Ele traversează liniile mari între care va evolua omenirea în viitor, depășind astfel cercul strâmt al „timpului rotitor”, pentru a intra definitiv în albia largă a „timpului rostitor” (pentru a folosi o expresie favorită a lui Constantin Noica). Acesta este timpul în care secolele se întâlnesc și în care putem deveni „contemporani” cu cei care, cu zeci sau chiar sute de ani înaintea noastră, au meditat asupra aceluiași probleme.

Un principiu euristic elementar cere ca, orice dezbatere științifică, să înceapă nu oricum, ci pornind cu precizarea terminologică a noțiunilor folosite. Asumându-ne acest principiu am început printr-o distincție între noțiunile de capitalism și liberalism, respectiv liberalism și democrație. Am continuat apoi cu o precizare terminologică a conceptelor de „liberalism” și „dezvoltate economică” în încercarea de a le defini.

Cel de-al treilea capitol al lucrării prezintă valorile supreme ale liberalismului: libertatea, proprietatea privată, individualismul și concurența. Ultimul subcapitol dezbate problema rolului statului în economie, încercând să găsească un răspuns la întrebarea cât anume din viața omului trebuie lăsat în seama individualității și cât în seama autorității.

Cea de-a patra parte a lucrării este dedicată dezvoltării economice cu punctare a elementelor definitorii din multitudinea sa de abordări. Una dintre ele implică teoriile dezvoltării, care încearcă să explice motivele succesului sau insuccesului unor țări în efortul lor de a-și crea economii viabile. Cea de-a doua dimensiune presupune o abordare mondială a problemei, în contextul unei lumi împărțite în bogați și săraci. Iar cea din urmă formă, căreia i-am dedicat un subcapitol vizează principiile dezvoltării economice într-o țară în curs de dezvoltare, așa cum este și România, pornind de la reperatele economistului polonez Leszek Balcerowicz. În subcapitolul care prezintă factorii determinanți ai dezvoltării economice se demonstrează rolul progresului tehnic în dezvoltarea economică a unei țări prin potențarea celorlalți trei factori tradiționali. Capitolul patru se încheie cu explicarea conceptului de „dezvoltare durabilă”, prin detalierea celor mai importante componente ale sale: componenta ecologică și cea umană.

Lucrarea se încheie cu un capitol rezervat unor studii de caz. Marea Britanie și SUA sunt date ca exemple ilustrative pentru puterea inițiativei private de a propulsa economic o țară. În a doua parte am încercat să aflăm ce se ascunde, așadar, în spatele reușitei „tigrilor”, care este secretul combinației dintre investițiile masive și creșterea rapidă a eficienței. Analiza se încheie cu o abordare sumară a problemelor României, pornind de la principiile pe care ar trebui să se bazeze o economie de piață viabilă. Ultima parte a dezbaterii conturează un portret schițat al omului care se pretează a se numi „liberal”.

Sintetizând cele analizate am încheiat lucrarea cu câteva concluzii și recomandări, încercând a da un răspuns dilemei de la care am pornit.

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe

www.editalumen.ro

www.lumenpublishing.com

sau din librăriile noastre partenere.

ISBN 978-966-351-4

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:
media
LUMEN
www.EdituraLumen.ro